

موضوع مقاله: «باززنده‌سازی تطبیقی آب‌انبارهای قشم (برکه‌ها) با رویکرد بازآفرینی فرهنگ‌مبنا و گردشگری تاب‌آور
در اقلیم گرم و مرطوب»

لیلا زین افزا کهنه سری^۱، نوید سعیدی رضوانی^۲

۱. دانشجوی دکتری طراحی شهری دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین

۲. استادیار گروه معماری و شهرسازی دانشگاه آزاد اسلامی واحد قزوین

چکیده:

جزیره قشم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین پهنه‌های تاریخی و فرهنگی جنوب ایران، واجد آب‌انبارها و برکه‌هایی است که در گذشته نقش مؤثری در تأمین آب، سامان‌دهی زیست محلی و شکل‌دهی به هویت فضایی و اجتماعی سکونتگاه‌ها داشته‌اند. این سازه‌ها در کنار کارکرد زیربنایی خود، بازتابی از دانش بومی، انطباق اقلیمی و نظام معیشتی ساکنان منطقه نیز به شمار می‌روند. با این حال، در دهه‌های اخیر، به‌دلیل تغییر الگوهای زیست، کاهش کارکردهای سنتی، فرسودگی کالبدی و غلبه گردشگری مصرف‌گرا، بخش قابل‌توجهی از این عناصر تاریخی دچار رکود عملکردی و گسست از زندگی روزمره شده‌اند. پژوهش حاضر با هدف باززنده‌سازی تطبیقی آب‌انبارهای قشم، به‌ویژه برکه‌های روستای کووه‌ای، تلاش می‌کند امکان بازآفرینی این سازه‌ها را در چارچوب رویکرد بازآفرینی فرهنگ‌مبنا و گردشگری تاب‌آور بررسی کند. روش تحقیق، کیفی-تحلیلی بوده و بر پایه مطالعه زمینه، تحلیل رفتار فضایی، بررسی ظرفیت‌های فرهنگی و ارزیابی SWOT سامان یافته است. یافته‌ها نشان می‌دهد که برکه‌ها دارای ظرفیت‌های بالقوه‌ای در حوزه میراث فرهنگی، تجربه اقلیمی، گردشگری فرهنگی و تقویت هویت محلی هستند و می‌توانند از طریق مداخله حداقلی و تعریف کاربری‌های سازگار، به فضاهایی فعال و معنادار تبدیل شوند. در نهایت، راهبردهایی همچون ایجاد مسیر فرهنگی آب، موزه زنده آب، گالری هنر بومی و سن اجرای موسیقی محلی به‌عنوان پیشنهاد‌های اصلی طرح ارائه می‌شود.

کلیدواژه‌ها: قشم، برکه، بازآفرینی فرهنگ‌مبنا، گردشگری تاب‌آور، میراث بومی، هویت مکان

بنابراین مسئله اصلی پژوهش، یافتن راهکاری برای بازآفرینی این سازه‌ها در قالب فضاهای شهری معاصر است. حفظ و ابقا این بناها در راستای بازشناسی فرهنگ بومی منطقه با رویکرد اجتماعی اقتصادی می‌تواند دارالویت قرار گیرد. بر این اساس، ابعاد زیر مدنظر است:

- بعد فرهنگی: زوال «فرهنگ آب» در جزیره؛ برکه‌ها در گذشته کانون تعاملات اجتماعی و پیونددهنده محلات بودند، اما امروزه به فضاهایی فاقد خوانایی هویتی و رها شده تبدیل شده‌اند که موجب گسست پیوند جامعه محلی با کالبد معماری بومی شده است.

- بعد اقلیمی: نادیده گرفتن الگوهای «سرمایش ایستا» و «مدیریت تبخیر» در معماری برکه‌ها؛ در حالی که این سازه‌ها شاهکار انطباق با اقلیم هستند، الگوهای جدید گردشگری در جزیره عمدتاً وابسته به انرژی (کولرها) و ناسازگار با زمینه بومی بنا می‌شوند.

- بعد توریستی: غلبه گردشگری تجاری و خرید بر گردشگری تجربه‌گرا؛ فقدان فضاهای مکث و مقاصد فرهنگی در بافت‌های سنتی جزیره باعث شده است گردشگر ارتباط عمیقی با اصالت و زیست‌بوم قشم برقرار نکند.

۱-۲- حدود مسئله

با توجه به پراکندگی و فراوانی آب انبارها و برکه‌ها در سطح جزیره، طبق آمار آبفای استان هرمزگان بالغ بر ۴۵۰ برکه و آب انبار وجود دارد؛ مساله مهم قرارگیری آب انبارها، در مجاورت روستاهاست که ضرورت رسیدگی و بازآفرینی آن‌ها را پررنگ تر می‌سازد. لذا در روستای کووه ای مجموعه ای از آب انبارها به تعداد ۶ عدد در ساحل شمالی روستا موجود می‌باشد که به سبب همجواری با روستا در دسترس همگان قرار دارد.

در حال حاضر، آب انبارهای روستای کووه ای با مشکلاتی نظیر فرسودگی کالبدی، کاهش بهره برداری، عدم نگهداری مناسب، تخریب تدریجی و گسست از زندگی روزمره ساکنان مواجه هستند. از سوی دیگر، نبود برنامه های بازآفرینی متناسب با ویژگی های تاریخی، فرهنگی و محیطی این آثار موجب شده است ظرفیت های گردشگری، اجتماعی و هویتی آن مغفول بماند. بنابراین تمرکز اصلی،

بررسی ابعاد کالبدی، عملکردی، اجتماعی، فرهنگی این عناصر و ارائه راهبردهای بازآفرینی روستایی برای احیای نقش آن‌ها در توسعه پایدار محلی خواهد بود.

اهالی روستا دارای مذهب سنی می‌باشند. شغل غالب روستاییان ماهیگیری و صیادی است. روستا از امکانات ورزشی از جمله سالن سرپوشیده، زمین فوتبال روباز چمن مصنوعی، موسسه فرهنگی غیر انتفاعی، مدارس مقاطع مختلف دخترانه و پسرانه، ساحل بکر و پارک ساحلی و... برخوردار است.

زنان هنرمند روستایی در حوزه صنایع دستی بسیار فعال و دارای کارگاه تولید و عرضه محصولات صنایع دستی هستند. پسران هنرمند عودنواز و تنبک زن که عصر هر روز به هنرنمایی کنار ساحل می‌پردازند و یا به فوتبال، دوچرخه سواری و موتورسواری در روستا مشغولند.

سالمندان روستا نیز به دور همی‌های عصرانه در کنار ساحل یا زیر سایه نخل خرما روی می‌آورند که به گفت و گو و بازی‌های محلی چون منچ و دبنا می‌پردازند.

۱.۳- متغیرها

-استراتژی‌های بازآفرینی (فرهنگی، اقلیمی، توریستی).

-سرزندگی بافت سنتی، پایداری اقتصادی جامعه محلی، نرخ رضایت گردشگر از تجربه بومی.

-قوانین میراث فرهنگی و میزان تمایل سرمایه‌گذاران بخش خصوصی:

۱.۴-جنبه‌های مجهول و مبهم

-مجهول فرهنگی: چگونه می‌توان بدون تبدیل کردن برکه‌ها به یک «شیء موزه‌ای صرف»، روح زندگی اجتماعی را به آن‌ها بازگرداند؟

-مجهول اقلیمی: تا چه حد می‌توان از ظرفیت سرمایش طبیعی داخل مخازن برکه‌ها برای خلق فضاهای آسایش حرارتی برای توریست‌ها (بدون استفاده از برق) بهره برد؟

-مجهول توریستی: مدل بهینه مدیریت این فضاها توسط جامعه محلی چیست که هم سود اقتصادی داشته باشد و هم به کالبد آسیب نزند؟

۱.۵-منظور از مسئله

در سواحل جنوبی ایران به آب انبارها، یعنی محل‌هایی که آب باران در آن‌ها جمع می‌شود، برکه می‌گویند، بیشتر این برکه‌ها سقف‌هایی گنبدی شکل و سفید رنگ دارند. این نوع سقف از تبخیر آب در گرمای جنوب ایران جلوگیری می‌کند. پلان این برکه‌ها اغلب دایره‌ای یا مستطیل شکل بوده است.

پنجمین کنفرانس بین‌المللی
**دانشجویان معماری و
شهرسازی ایران**
5th Iranian Architecture and
Urbanism Students
International Conference

مسئله اصلی این است که آب‌انبارها در قشم از یک «زیرساخت حیاتی» به یک «عارضه کالبدی مزاحم یا متروک» تبدیل شده‌اند. منظور از این پژوهش، بازتعریف این سازه‌ها به عنوان «گره‌های فعال فرهنگی-توریستی» است.

هدف این است که ثابت شود با استفاده از منطق اقلیمی بومی، می‌توان این مخازن را به فضاهایی تبدیل کرد که نه تنها آب (در معنای نمادین یا کاربردی)، بلکه «فرهنگ و اقتصاد محلی» را نیز ذخیره و بازتوزیع کنند.

۲. انتخاب سایت:

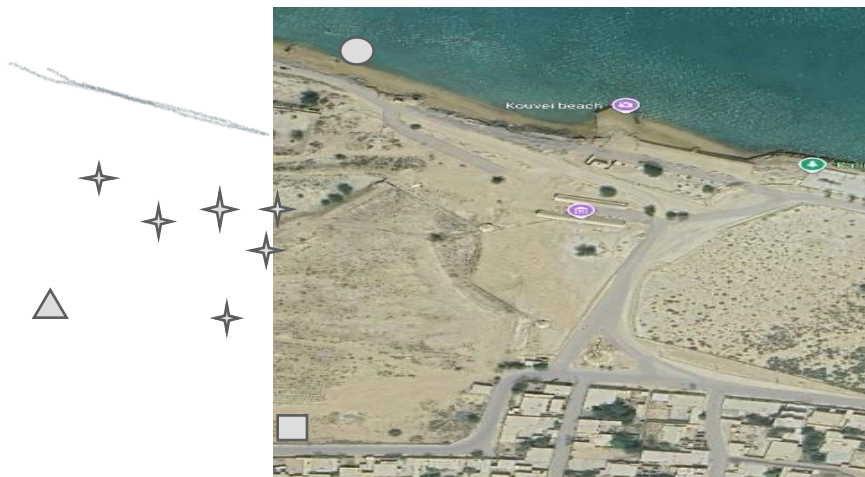
۲-۱: موقعیت سایت:

موقعیت جغرافیایی سایت در شمال جزیره قشم قرار دارد به گونه ای که از شرق به شهر درگهان و از غرب به سایت صنعتی کاوه، از شمال به دریا و از جنوب به اتوبان لافت- درگهان مشرف می باشد.

۳. تحلیل سایت آب‌انبارها:

از شمال به خیابان و ساحل، از جنوب به خیابان مشرف به روستا، از شرق به خیابان و از غرب به آرامستان روستا مشرف می باشد.

آب‌انبار آرامستان روستا یا

۴. پیدا کردن زمینه‌ها:

جزیره قشم به دلیل برخورداری از ظرفیت‌های متعدد در حوزه‌های فعالیتی مختلف، قابلیت تعریف زمینه‌های طراحی متنوع را دارد.

- عود و تنبک نوازی جوانان، شنا کردن، موتور سواری، غواصی و پدل برد

عود

پنجمین کنفرانس بین‌المللی
دانشجویان معماری و
شهرسازی ایران
 5th Iranian Architecture and
 Urbanism Students
 International Conference

• غذا های متنوع دریایی

سینگو پرشته

غذا
 حریمه قلبه ماهی کباب
 ماهی دوزی ماهی و...

- صنایع دستی بانوان روستا، برق دوزی زنان روستایی و تولید آن توسط زنان روستا، حصیر بافی با شاخه و برگ درخت خرما، مشتتا (محوطه محصور شده در دریا توسط تور ماهیگیری)، جاشو (مرد ماهیگیر) ، سفره ماهی دریا، میگو و...

میگو

جلوبیل

سبزه‌بافی

پنجمین کنفرانس بین‌المللی
دانشجویان معماری و
شهرسازی ایران
 5th Iranian Architecture and
 Urbanism Students
 International Conference

“

- برقع
- جلوپل
- چپمه‌بندنال
- چپمه‌دراز
- دوربرچین
- سرکشی
- سفون‌جنگلی
- شيله

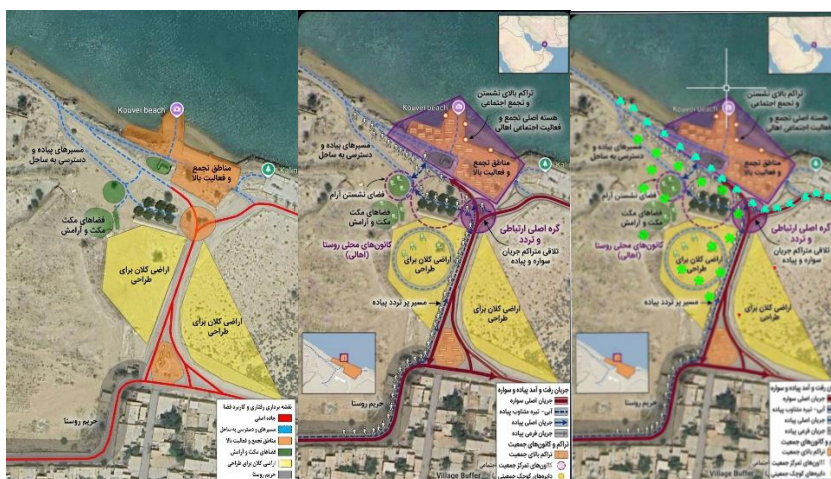
برقع

برقع

۵. نقشه برداری رفتاری :

این سایت دارای ۴ برکه دایره ای شکل و ۲ برکه مستطیلی است که با شیب ملایم در چهار جهت جغرافیایی سایت قرار گرفته اند.

دسترسی به سایت از طریق سواره و پیاده امکانپذیر است. نقطه ساحلی که در شمال این سایت قرار دارد، محل تجمع برای نشستن، شنا کردن، آفتاب گیری صبح و عصر اهالی روستا است. خیابان های اطراف محل تردد دوچرخه سواران و موتور سواران جهت تفریح است. دورهمی عصرانه بانوان روستا در اطراف برکه‌ها نیز از جمله رفتارهای فضایی این محدوده است. مخاطبین اصلی زنان و جوانان روستایی هستند.

پنجمین کنفرانس بین‌المللی

دانشجویان معماری و شهرسازی ایران

5th Iranian Architecture and
Urbanism Students
International Conference

۶. تئوری پشتیبان

۶-۱. انتخاب تئوری پشتیبان:

۱. نظریه منظر فرهنگی (Cultural Landscape Theory)

Carl Sauer ۱۹۲۵: The Morphology of Landscape

این نظریه بیان می‌کند که منظر، حاصل تعامل مستمر انسان و طبیعت است و عناصر تاریخی موجود در محیط بخشی از هویت و حافظه جمعی جامعه را تشکیل می‌دهند. آبانبارهای روستای کووه‌ای صرفاً سازه‌های ذخیره آب نیستند، بلکه بخشی از منظر فرهنگی جزیره قشم محسوب می‌شوند که نشان‌دهنده دانش بومی سازگاری با اقلیم و شیوه زندگی سنتی مردم منطقه هستند. ارتباط با تحقیق:

ارزش‌های تاریخی، اجتماعی و محیطی آن‌ها شناسایی می‌شود.

مبنای حفاظت و احیای آن‌ها فراهم می‌شود.

۲. نظریه حس مکان و هویت مکان (Sense of Place)

Edward Relph, 1976, Yi-Fu Tuan, 1977 نظریه پردازان

این نظریه معتقد است هویت مکان از پیوند میان محیط کالبدی، فعالیت‌های انسانی و معانی ذهنی شکل می‌گیرد. ارتباط با تحقیق:

آبانبارها بخشی از حافظه تاریخی و هویت روستا هستند.

احیای آن‌ها موجب افزایش حس تعلق و هویت محلی می‌شود.

۳. نظریه بازآفرینی شهری فرهنگ‌مبنا (Culture-led Regeneration)

Franco Bianchini; Charles Landry نظریه پردازان

این دیدگاه تأکید می‌کند که میراث فرهنگی و دارایی‌های تاریخی می‌توانند موتور محرک توسعه پایدار و بازآفرینی فضاهای شهری و روستایی باشند.

ارتباط با تحقیق:

آبانبارها به عنوان سرمایه فرهنگی شناخته می‌شوند.

امکان تعریف کاربری‌های جدید فرهنگی، گردشگری و آموزشی برای آن‌ها فراهم می‌شود.

احیای کالبدی همراه با احیای اجتماعی و اقتصادی دنبال می‌شود.

۴. نظریه میراث زنده (Living Heritage)

مبنای نظری: رویکردهای UNESCO

این نظریه معتقد است ارزش میراث، زمانی حفظ می‌شود که در زندگی روزمره جامعه حضور فعال داشته باشد و تنها به عنوان یک شیء تاریخی حفظ نشود.

ارتباط با تحقیق:

آب انبارها باید دارای کارکردهای معاصر شوند.

مشارکت جامعه محلی در مدیریت و بهره‌برداری آن‌ها اهمیت دارد.

۲-۶. انواع گردشگری:

سازمان گردشگری جهانی ملل (UNWTO)، گردشگری را با هدف اصلی بازدید (یا سفر) بر اساس گروه‌های اصلی شامل اوقات فراغت، تفریح و تعطیلات؛ دیدار دوستان و اقوام؛ تجاری و حرفه‌ای؛ درمان و سلامت؛ دینی و زیارت؛ و سایر اهداف طبقه‌بندی و توصیه می‌کند.

این سازمان، گونه‌های گردشگری را بر اساس فعالیت گردشگر به شرح زیر طبقه‌بندی می‌کند:

- **گردشگری روستایی:** نوعی از فعالیت گردشگری است که در آن تجربه بازدیدکننده با طیف وسیعی از محصولات مرتبط است که عموماً با فعالیت‌های مبتنی بر طبیعت، کشاورزی، سبک زندگی یا فرهنگ روستایی، ماهیگیری و گشت و گذار مرتبط است. این فعالیت‌ها در مناطق غیرشهری با این ویژگی‌ها انجام می‌شود: تراکم جمعیت کم؛ چشم‌انداز و کاربری اراضی تحت سلطه کشاورزی و جنگلداری؛ و ساختار اجتماعی و سبک زندگی سنتی.

- **گردشگری اکوتوریسم:** نوعی از فعالیت‌های گردشگری مبتنی بر طبیعت است که در آن انگیزه اصلی بازدیدکننده مشاهده، یادگیری، کشف، تجربه و قدردانی از تنوع زیستی و فرهنگی با نگرش مسئولانه برای حفاظت از یکپارچگی اکوسیستم و تقویت سلامت جامعه محلی است.

- **گردشگری ماجراجویانه:** نوعی گردشگری است که معمولاً در مقاصد با ویژگیهای جغرافیایی و چشم‌انداز خاص صورت می‌گیرد و با فعالیت بدنی، تبادل فرهنگی، و تعامل با طبیعت همراه است. این تجربه میتواند شامل برخی از انواع خطرهای واقعی یا درک شده باشد و ممکن است به تلاش فیزیکی و یا ذهنی قابل توجهی نیاز داشته باشد. گردشگری ماجراجویانه به طور کلی شامل

فعالیت هایی در فضای باز مانند کوهنوردی، پیاده روی، بانجی جامپینگ، صخره نوردی، رفتینگ، قایقرانی، کایاک سواری، دره نوردی، دوچرخه سواری در کوهستان، پیاده روی در بوته ها، غواصی است.

- **گردشگری فرهنگی:** نوعی از فعالیت گردشگری است که در آن انگیزه ضروری بازدیدکننده یادگیری، کشف، تجربه و مصرف جاذبه ها یا محصولات فرهنگی ملموس و ناملموس در یک مقصد گردشگری است.

- **گردشگری سلامت:** آن دسته از گردشگری را پوشش می دهد که به عنوان انگیزه اولیه، کمک به سلامت جسمی، روانی و یا معنوی از طریق فعالیت های پزشکی و سلامتی است که ظرفیت افراد را برای تأمین نیازهای خود افزایش می دهد و به عنوان افراد در محیط و جامعه آنها عملکرد بهتری خواهند داشت. گردشگری سلامت در واقع چتری است برای زیر گروه های گردشگری تندرستی و گردشگری پزشکی.

- **گردشگری تندرستی:** نوعی از فعالیت گردشگری است که هدف آن بهبود و ایجاد تعادل در تمامی حوزه های اصلی زندگی انسان اعم از جسمی، ذهنی، عاطفی، شغلی، فکری و معنوی است. انگیزه اصلی گردشگر سلامت، شرکت در فعالیت های پیشگیرانه و تقویت کننده سبک زندگی مانند تناسب اندام، تغذیه سالم، آرامش، نوازش و درمانهای آرامبخش است.

- **گردشگری پزشکی:** نوعی از فعالیت گردشگری است که شامل استفاده از منابع و خدمات درمانی مبتنی بر شواهد (اعم از تهاجمی و غیرتهاجمی) است. این ممکن است شامل تشخیص، درمان، پیشگیری و توانبخشی باشد.

- **گردشگری تجاری:** نوعی از فعالیت گردشگری است که در آن بازدیدکنندگان برای یک هدف خاص حرفه ای و یا تجاری به مکانی خارج از محل کار و سکونت خود با هدف شرکت در جلسه، فعالیت یا رویدادی سفر می کنند. مولفه های کلیدی گردشگری تجاری جلسات، مشوق ها، همایشها و نمایشگاهها هستند.

- **گردشگری غذا:** نوعی از فعالیت گردشگری است که با تجربه بازدیدکننده مرتبط با غذا و محصولات و فعالیتهای مرتبط با آن در هنگام سفر مشخص می شود. همراه با تجارب آشپزی اصیل، سنتی، و یا نوآورانه، گردشگری غذا میتواند شامل فعالیت های مرتبط دیگری مانند بازدید از تولیدکنندگان محلی، شرکت در جشنواره های غذا و شرکت در کلاسهای آشپزی باشد.

- **گردشگری ساحلی، دریایی، و گردشگری آبهای داخلی:** گردشگری ساحلی به فعالیتهای گردشگری مبتنی بر ساحل مانند شنا، موج سواری، آفتاب گرفتن و سایر فعالیتهای تفریحی و ورزشی ساحلی اطلاق می شود که در ساحل دریا، دریاچه یا رودخانه انجام میشود.

نزدیکی به ساحل نیز شرط خدمات و امکاناتی است که از گردشگری ساحلی حمایت می کند.

گردشگری دریایی به فعالیتهای مبتنی بر دریا مانند کروز، قایق سواری، و ورزشهای دریایی اطلاق می شود و شامل خدمات و زیرساختهای مبتنی بر زمین مربوطه است.

گردشگری درون آبی نیز به فعالیتهای گردشگری مانند سفرهای دریایی، قایق سواری، و ورزشهای دریایی اطلاق می شود که در محیطهای تحت تأثیرآبزیان واقع در مرزهای خشکی انجام می شود و شامل دریاچه ها، رودخانه ها، برکه ها، نهرها، آبهای زیرزمینی، چشمه ها، آب های غار و غیره است که به طور سنتی به عنوان تالاب های داخلی گروه بندی شده اند.

۳-۶. تعیین معیارها

معیارهای کالبدی و حفاظتی	معیارهای فرهنگی و اجتماعی	معیارهای گردشگری و اقتصادی
- حفظ اصالت معماری - حفظ فرم گنبدها، دهانه ها و بافت تاریخی - پرهیز از الحاقات نامتجانس - مرمت با مصالح بومی - خوانایی تاریخی - حفظ هویت فضایی برکه ها - پرهیز از تبدیل بنا به فضای کاملاً تجاری - قابلیت تغییر کاربری موقت - طراحی ماژولار و سبک - مداخله حداقلی - تجهیزات تأسیساتی پنهان - نورپردازی غیرتهاجمی	- حفظ شأن فرهنگی آبانبارها - بازنمایی آیین ها و سنت های مرتبط با آب - تقویت حافظه جمعی محله - مشارکت جامعه محلی - حضور ساکنان در مدیریت فضا - اشتغالزایی برای بومیان - تقویت اقتصاد محلی - حفظ حس مکان - استفاده از عناصر بومی قشم - توجه به موسیقی، صنایع دستی و خوراک محلی - پرهیز از گردشگری صرفاً مصرف گرا	- گردشگری تجربه محور - خلق تجربه اقلیمی و فرهنگی - مسیرهای پیاده فرهنگی - روایتگری تاریخی - درآمدزایی پایدار - تنوع عملکردها - جذب سرمایه خرد محلی - فعالیت های سازگار - گالری بومی - چایخانه اقلیمی - اجرای موسیقی محلی - نمایشگاه صنایع دستی

دانشجویان معماری و شهرسازی ایران

5th Iranian Architecture and
Urbanism Students
International Conference

۷. تحلیل SWOT

۷-۱. جدول SWOT

تحلیل SWOT	نقاط قوت (Strengths)	نقاط ضعف (Weaknesses)	فرصت‌ها (Opportunities)	تهدیدها (Threats)
۱	هویت تاریخی و فرهنگی قوی برکه‌ها	فرسودگی کالبدی بناها	رشد گردشگری فرهنگی و بوم‌گردی	تجاری‌سازی افراطی میراث
۲	معماری سازگار با اقلیم	کمبود زیرساخت گردشگری	افزایش توجه به معماری پایدار	تخریب اصالت معماری
۳	ظرفیت بالای گردشگری فرهنگی	نبود مدیریت یکپارچه	امکان برندینگ فرهنگی قشم	خشکسالی و تغییرات اقلیمی
۴	وجود تجربه فضایی منحصربه‌فرد	محدودیت سرمایه‌گذاری	جذب سرمایه خصوصی	مقاومت فرهنگی جامعه محلی
۵	پتانسیل سرمایش طبیعی	مشکلات حقوقی و وقفی	احیای صنایع دستی محلی	آلودگی و دفع نامناسب فاضلاب
۶	پیوند با حافظه جمعی مردم قشم	کمبود نیروی متخصص مرمت ساروج	توسعه اقتصاد خلاق	نفوذ معماری غیر بومی

۷-۲. راهبردهای پیشنهادی مبتنی بر SWOT

راهبردها	راهبردهای SO	راهبردهای ST	راهبردهای WO	راهبردهای WT
	استفاده از قوت‌ها برای بهره‌گیری از فرصت‌ها	استفاده از قوت‌ها برای کاهش تهدیدها	کاهش ضعف‌ها با استفاده از فرصت‌ها	کاهش ضعف‌ها و جلوگیری از تهدیدها
۱	تبدیل برکه‌ها به مقاصد گردشگری تجربه‌گرا	تدوین ضوابط حفاظتی	جذب سرمایه‌گذاری مشارکتی	تدوین مدیریت یکپارچه میراث
۲	ایجاد فضاهای فرهنگی خنک با استفاده از سرمایش طبیعی	کنترل مداخلات کالبدی و جلوگیری از تخریب اصالت	مدل‌های PPP و سرمایه‌گذاری جامعه‌محور	هماهنگی میان میراث فرهنگی، اوقاف و دهیاری‌ها
۳	برندینگ «فرهنگ آب قشم»	تقویت هویت بومی	آموزش نیروهای بومی	کنترل ظرفیت گردشگری
۴	تعریف مسیر گردشگری آب و میراث بومی	استفاده از هنر، موسیقی و روایت‌های محلی برای مقابله با گردشگری سطحی	احیای مهارت‌های سنتی مرمت ساروج و سنگ	جلوگیری از ازدحام و تخریب محیط
۵	توسعه گردشگری شبانه	احیای فناوری‌های سنتی آب	توسعه زیرساخت‌های گردشگری پایدار	طراحی سیستم دفع فاضلاب پایدار
۶	استفاده از فضاهای پیرامونی برای رصد ستارگان و رویدادهای فرهنگی	بازنمایی دانش بومی در مدیریت اقلیم	مسیرهای پیاده، نورپردازی و خدمات سبک	استفاده از سیستم‌های غیرمتمرکز سازگار با بافت تاریخی

۸. تعیین راه حل ها:

۱. موزه زنده آب

نمایش تکنولوژی‌های بومی مانند سدبندها، آب انبارها و برکه‌ها به گردشگران در قالب یک مسیر پیاده‌راه فرهنگی و تبدیل برکه‌ها به فضای روایت تاریخ آب، اقلیم و معماری بومی.

۲. ایجاد سن اجرای موسیقی محلی

طراحی سن اجرای موسیقی با المان بومی الهام گرفته از عود، تنبور و... در میان برکه‌ها

۳. گالری هنر بومی

نمایش حصیربافی و هنرهای سنتی.

برگزاری نمایشگاه‌های صنایع دستی و هنرهای بومی با استفاده از آکوستیک خاص و خنکای برکه‌ها برای اجرای موسیقی محلی (عود) یا نمایش آثار حصیربافی.

۴. مسیر فرهنگی آب

اتصال چند برکه در قالب پیاده‌راه گردشگری.

۵. پلازای زیرزمینی

تبدیل فضای داخلی برکه‌های بزرگ به کافه گالری‌های خنک که در گرمای طاقت‌فرسای تابستان، بدون کولر، دمایی مطبوع برای گردشگران فراهم می‌کنند (تجربه آسایش اقلیمی بومی) و فضای مکث عمومی با آسایش حرارتی طبیعی ایجاد می‌نمایند.

۶. نورپردازی حداقلی

تأکید بر فرم گنبدها بدون آسیب بصری

۹. تدوین چشم انداز، ماموریت و ارزش های طرح

چشم انداز (Vision):

تبدیل آب انبارهای تاریخی جزیره قشم به الگویی جهانی از پیوند میان میراث فرهنگی، معماری اقلیمی و گردشگری تاب‌آور؛ به گونه‌ای که این بناها به عنوان کانون‌های زنده هویت ملی و موتور محرک توسعه پایدار جامعه محلی شناخته شوند. در این چشم انداز به "الگو بودن"، "تداوم هویت" و "پایداری" تأکید شده است.

ماموریت (Mission) :

بازآفرینی کالبدی و عملکردی آب‌انبارهای روستای کووه‌ای از طریق بهره‌گیری از دانش بومی و استراتژی‌های طراحی شهری فرهنگ مینا، با هدف احیای نقش اجتماعی این بناها، مدیریت هوشمندانه سرمایه‌های اقلیمی و ایجاد بستری برای گردشگری تجربه‌گرا؛ به گونه‌ای که ضمن حفظ اصالت تاریخی، به اشتغال‌زایی و تقویت تاب‌آوری اقتصادی-اجتماعی مردم محلی منجر شود. در واقع به "چگونگی" انجام کار یعنی طراحی اقلیمی، فرهنگ محور و هدف‌نهایی یعنی اشتغال‌زایی و حفظ اصالت اشاره شده است

ارزش‌ها (Values) :

۱. اصالت (Authenticity): احترام به فرم، متریال و روح کالبدی بناهای تاریخی.
۲. انطباق‌پذیری (Adaptability): هم‌سوئی میان دانش سنتی (سرمایش طبیعی) و نیازهای معاصر (گردشگری).
۳. مشارکت (Inclusivity): اولویت دادن به نیازها و مشارکت فعال جامعه محلی در فرآیند بازآفرینی.

۱۰. پیشنهاد طراحی

در نهایت پیشنهادات فوق در این پژوهش با توجه به فرهنگ اهالی روستا و ایجاد حس تعلق ماندگار در تمامی رده‌های سنی روستا می‌باشد. لذا پیشنهاد نهایی؛ احداث سن اجرای موسیقی با پلان سفره ماهی و طرح نمادین عود به همراه نورپردازی و پیاده‌رو سازی میان برکه‌ها، حس حافظه جمعی را برای روستاییان و ترویج و آشنایی گردشگران جزیره با فرهنگ و معرفی آب‌انبارها، با برپایی فستیوال‌های فصلی می‌توان ایجاد نمود.

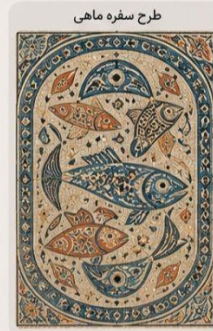
پنجمین کنفرانس بین‌المللی

دانشجویان معماری و شهرسازی ایران

5th Iranian Architecture and
Urbanism Students
International Conference

پنجمین کنفرانس بین‌المللی
دانشجویان معماری و
شهرسازی ایران
 5th Iranian Architecture and
 Urbanism Students
 International Conference

منابع:

منابع نظری و کتاب‌شناسی (Theoretical Sources):

- Sauer, C. (۱۹۲۵). **The Morphology of Landscape**. (نظریه منظر فرهنگی)
- Tuan, Y. F. (۱۹۷۷). **Space and Place: The Perspective of Experience**. (نظریه حس مکان)
- Relph, E. (۱۹۷۶). **Place and Placelessness**. (مربوط به نظریه هویت مکان)
- Landry, C. (۲۰۰۰). **The Creative City: A Toolkit for Urban Regeneration**. (نظریه بازآفرینی فرهنگ‌مبنا)
- Bianchini, F. (۱۹۹۵). **Cultural Policy and Urban Regeneration**. (مدیریت فرهنگی و بازآفرینی)

اسناد و سازمان‌های بین‌المللی (Institutional Sources):

- UNWTO (World Tourism Organization). **Classification of Tourism Types and Global Trends**
- UNESCO. **Guidelines on Living Heritage and Cultural Landscapes**

منابع بومی و منطقه‌ای (Contextual Sources):

- آمار و اطلاعات سازمان آب منطقه هرمزگان (در خصوص تعداد برکه‌ها و آب‌انبارها).
- مطالعات میدانی و نقشه‌برداری‌های رفتاری انجام شده در روستای کووه‌ای، جزیره قشم.